

S.P.Q.R.

ROMSELSKABET

- Besøg og foredrag i den italienske ambassaderesidens
- Artikel: Optimus princeps
- Sæt kryds i kalenderen

Kære Medlemmer

Efter en intens uge er en flok medlemmer kommet klogere hjem fra efterårets rejse med Romselskabet S.P.Q.R. Rejsens tema var *Det tredje Rom*, og Steen Bo Frandsen var med som vores kyndige guide. Ugen igennem øste han af sin enorme viden om Rom efter Italiens samling. Arkitektur, skulpturer, propaganda og infrastruktur var de centrale omdrejningspunkter for unikke, spændende oplevelser i Rom, E.U.R. samt syd for Rom i De Pontinske Sumpe.

I den kommende uge kan vi se frem til foredraget af Birgitte Zacho, som vil fortælle om Bernini og Borromini. Arrangementet er udsolgt, men det er muligt at tilmelde sig venteliste.

Mandag den 8. dec. vil Ulla Kjær i den italienske ambassaderesidens berette om de to 1700-tals arkitekter Nicolai Eigtved og Laurids de Thurah, der begge var i Rom i en længere periode. Begge arkitekter kom til at præge Frederiksstaden; herunder bygningen på hjørnet af Amaliegade og Fredericiagade, og som siden 1924 har været den italienske ambassadørresidens.

Med venlig hilsen
Bestyrelsen

Besøg og foredrag i Den italienske Residens

Bygningens historie set i sammenhæng med Frederiksstaden

Den Italienske Ambassadør Residens er et 1700-tals palæ beliggende i hjertet af København i det fornemme kvarter Frederiksstaden, ved siden af Amalienborg Slot. Palæets

historie går tilbage til 1750, hvor Kong Frederik V forærede sin kammerherre Christian Bærentz en grund ved hjørnet af Amaliegade og Fredericiagade, hvor sidstnævnte lod sin bolig opføre efter tegninger af Nicolai Eigtved. Bærentz' palæ udgør den oprindelige kerne i det nuværende palæ. Efterfølgende undergik ejendommen diverse ombygninger, hvor man med respekt for den oprindelige arkitektur udvidede den mod Amaliegade og i Fredericiagade. I perioden mellem 1907 og 1920 fik ejendommen sin nuværende form.

Igennem tiden har ejendommen skiftet ejer adskillige gange, ligesom den også er blevet benyttet til mange forskellige formål, herunder som residens for adelige og aristokrater. Blandt beboerne har været Knud Lyne Rahbek, Thomasine og Carl Frederik Gyllembourg samt hendes søn Johan Ludvig Heiberg. Også J. E. Hartmann og Claus Schall har boet i huset. Senere beboere er Alfred Walter Grut og derefter Emil Glückstadt.

Ulla Kjær er dr.phil. i kunsthistorie og er ansat på Nationalmuseet som seniorforsker. Hun har udgivet en lang række bøger og artikler om kunst, kultur og arkitektur i 1700-tallet.

Efter Ulla Kjær's foredrag og besøget i ambassadørresidensen vil der være et aftensmåltid (saltimbocca a la Romana og hertil vin) hos Ristorante Leo i Sølvgade 2.

Tid: Mandag den 8. dec. kl. 16.00.

Sted: Fredericiagade 2, 1307 København K

Pris: Prisen er 435- kr. for medlemmer af Romselskabet S.P.Q.R. Gæster, som ikke er medlem af Romselskabet S.P.Q.R. er velkomne, og prisen er da 515,- kr. Der er 38 pladser til arrangementet.

Tilmelding: sker udelukkende via dette link: https://romselskabet-spqr.safeticket.dk/111999/Besoeg_i_Den_italienske_Residens

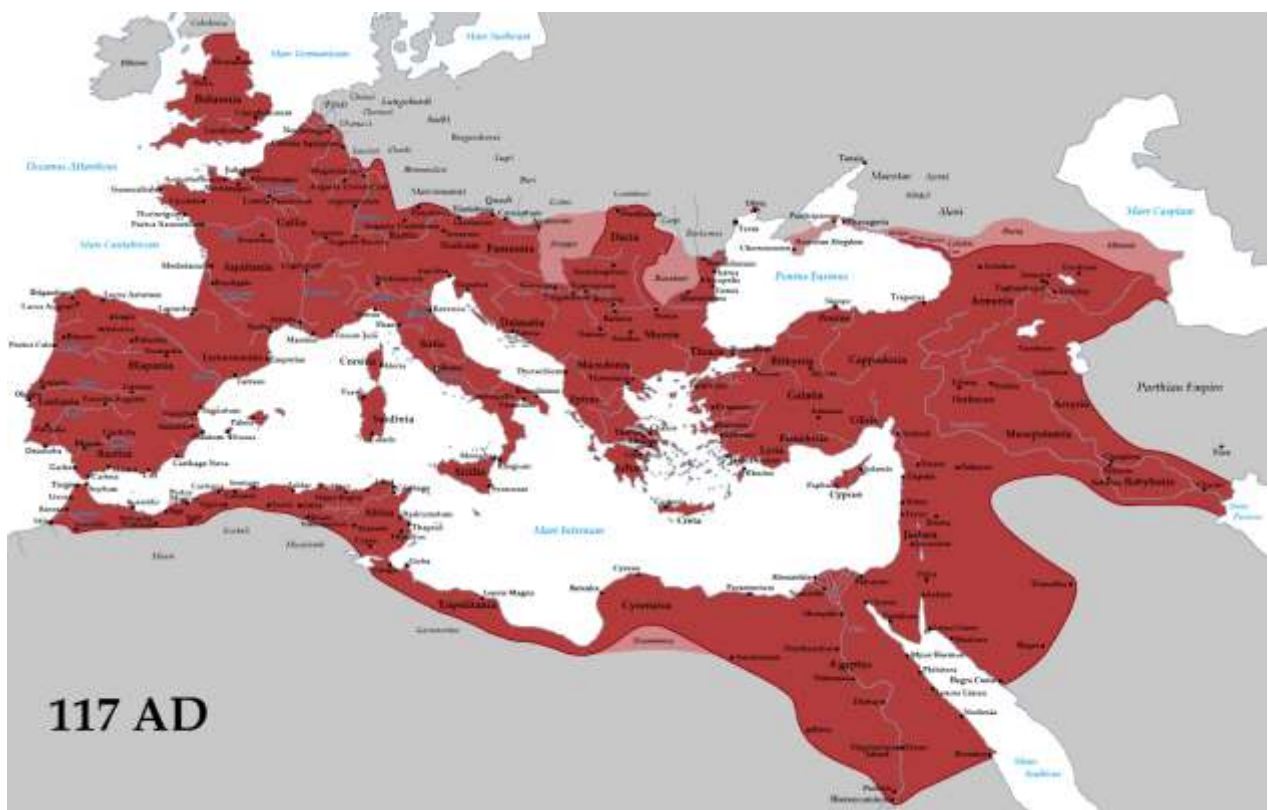
Sidste frist for tilmelding er den 4. december 2025 kl. 18.00.

Optimus princeps eller 'Den bedste kejser' (nogensinde)

Ole Andersen, Per Kristian Madsen og Philip Kristian Dons Madsen

Den bedste kejser - hvem kan det nu have været? Man kunne umiddelbart tro, at 'alle tiders bedste kejser' måtte være Augustus (31 f.v.t. -14 e.v.t.). 'Augustus' betyder den ophøjede. Og Augustus sikrede freden, Pax Romana, efter den turbulente periode med borgerkrig, så han som tegn derpå kunne lukke Janustemplet hele to gange, og han udvidede Romerriget med Ægypten (dog som hans private ejendom). Men det var faktisk Trajan, kejser fra 98 til 117, der i 114 fik titlen *Optimus princeps* af det romerske senat.

Imidlertid var der også ligheder mellem de to kejsere: De sikrede begge ro i selve riget og søgte at bedre almindelige menneskers sociale situation, om end Trajan i betydelig grad også satsede på at udvide riget med erobringen af Dacia (Rumænien) og Mesopotamien.

Romerriget havde sin største udstrækning nogensinde i året 117 i Trajans sidste leveår. Romerriget er markeret med rødt og vasaller med lyserødt. Men det kæmpestore rige gav også store udfordringer såvel militært som administrativt. Som eksempel på det sidste kan nævnes, at Plinius den Yngre, administrator i Bithynien, skrev og spurgte Trajan, hvad han skulle stille op med de kristne i kolonien (Wikimedia Commons).

Efter kaosset i Firekejseråret forsøgte Senatet givetvis at retablere noget af sit svækkede renommé. Efter perioden, hvor hæren havde udpeget kejserne og efter det flaviske dynasti (Vespasian og sønner), der sluttede med Domitian (kejser 81 – 96). Domitian konsoliderede økonomien og var aktiv med at bygge i Rom. Men han var også temmelig diktatorisk og blev til slut myrdet ved en palads-intrige.

Senatet dømte ham derefter til *damnati memoriae*, d.v.s. fordømmelse af eftermælet. Det var en skam, der først havde ramt Nero, og som betød, at alle portrætter af ham og

indskrifter med hans navn skulle fjernes på statuer, bygninger osv. (Det betød praktisk nok, at mange kejserstatuer kunne genbruges blot med et nyt ansigt!).

Nerva, som efterfulgte Domitian, var den første senator, der blev kejser. Han blev imidlertid voldsomt presset af Prætoriangarden og regerede kun godt et år, inden han døde (naturligt!). Men han havde yderst fremsynet adopteret Trajan, en særdeles voksen, fremtrædende militærmand, der også havde administrativ erfaring, til sin efterfølger blot 1/2 års tid før sin død.

Trajan var så den første kejser, der kom fra en romersk provins, nemlig Spanien – igen en nyskabelse. (Vespasian, Domitians far, havde faktisk været den første kejser, der ikke kom fra selve byen Rom. Han var samnit). Nu blev det helt slået fast, at kejserens kvaliteter var vigtigere, end om han kom fra kejserslægten eller fra en af Roms adelsfamilier.

Med adoptionen af Trajan indledte Nerva en tradition, der med de såkaldte adoptiv-kejsere gennem lang tid – helt frem til 180 - både sikrede fred og meget fremtrædende og dygtige kejsere, som ud over Trajan omfattede Hadrian, Antonius Pius og Marcus Aurelius med hans medkejser Lucius Verus. Og hærens magt over udnævnelserne af kejsere var slut. I det mindste for en tid.

Statue af Trajan i Benevento. Den er en kopi af statuen ved Trajans forum i Rom. Den blev givet til byen i den fascistiske periode i 1930'erne på initiativ af byens daværende kommisionær, Alfredo Zazo, som faktisk efter krigen også blev borgmester i byen. På soklen står der: Kejser Trajan, søn af Nerva, den bedste kejser. Og så nederst: S.P.Q.B., d.v.s. Beneventum's senat og folk (Foto: Ole Andersen).

Trajan var født i år 53 og var kejser i næsten 20 år fra 98-117. Allerede fra begyndelsen af sin regeringstid satsede han både på erobringskrige og på at udbygge den italienske infrastruktur for at støtte handelen. Selvom han selv var militærmand, begrænsede han militærets magt betydeligt. I årene 101-02 påbegyndte han erobringen af Dacia (Rumænien), der blev afsluttet under et nyt erobringstogt 105-06. Og udgifterne til infrastrukturen blev så passende dækket af krigsbyttet. Erobringen medførte, at Rumænien endnu i dag både sprogligt og på anden vis hører til den romanske del af Europa. Men Trajan havde også blik for almindelige menneskers levevilkår, således prøvede han at øge børnetallet med sociale indsatser, ligesom han fik bygget en del almindelige boliger i Rom, hvoraf nogle har overlevet lige til vor tid.

I forhold til de kristne var han nogenlunde tilbageholdende. Således spurgte Plinius den Yngre, der var administrator i Bithynien, hvad han skulle stille op med de mange kristne og 'overtroen' i kolonien. Svaret blev, at hvis de angrede – evt. efter pinligt forhør, d.v.s. tortur - og tilbød gudernes og kejserens billede med vin og røgelse skulle de slippe for dødsstraf, og de skulle ikke bagefter efterfølges. Og Trajan ville ikke acceptere anonyme angivelser.

Infrastruktur

Trajan's indsats for rigets infrastruktur var målrettet transport og handel: Først havnen i Portus d.v.s. 'Havn' tæt ved Ostia, hvorved importen, ikke mindst af korn til millionbyen, blev sikret.

Trajan's hexagonale havn bag Claudius' havn. Ved indsejlingen til Claudius' havn var rejst en mole på vraget af det meget store skib, der havde bragt Augustus' første obelisk til Rom. Fra havnene var der kanaler både til Rom og til Ostia.

Tryk fra 'Speculum romanae magnificentiae', d.v.s. Spejl af romersk storhed fra ca. 1580 af Salamanca og Lafreri. De fremstillede tryk af gendigtede store antikke seværdigheder, der kunne sælges til turister, som allerede dengang kom til Rom (Wikimedia Common).

Dernæst etableringen af Trajan's Forum og til sidst Via Traiana, så varerne kunne handles og bringes både ind til Rom ude fra landet og den anden vej.

Trajan's forum ved siden af Cæsars på nordsiden af Forum Romanum blev påbegyndt år 106 og indviet 112. Det blev det sidste store forum i Rom. Nu var der et kæmpestort handelsområde midt i byen tæt ved Capitol. Trajan's Forum er såvel meget imponerende for at fremhæve kejseren selv, men også uhyre rationelt indrettet, så handlen og vareomsætningen blev støttet,

Og så blev Trajan-søjlen med billeder fra erobringen af Dacia opstillet på Forum året efter i 113.

Trajan's Forum lige overfor Cæsars Forum. I dag er kun en del af området bevaret og udgravet, bl.a. fordi Mussolinis paradegade Via di Fori Imperiali skærer sig tværs hen over kejsernes markeder. Cæsars Forum er ved at blive udgravet i et projekt med dansk ledelse. Vi har besøgt stedet med Romselskabet S.P.Q.R. tidligere (Wikimedia Commons).

Mellem krigstogterne i Dacia udvidede Trajan i 103 den havn i Portus, som kejser Claudius havde bygget, med et sekskantet havne-anlæg bag Claudius' oprindelige havn. Anlægget ligger tæt på lufthavnen Fiumicino og blev fundet og udgravet i forbindelse med anlæggelsen af lufthavnen. Trajan's havn kunne rumme op til et par hundrede skibe, der var sikrede mod storm. Romselskabet S.P.Q.R. har på rejserne besøgt stedet et par gange.

Trajan's søjle på hans forum. Som man kan se, er søjlen hul, og basis var mausolæum for både Trajan og hans hustru. I 1587 erstattede Sixtus V statuen af kejseren på toppen med en skulptur af Sankt Peter.

Søjlen står nu lige foran Chiesa de Santissimo Nome di Maria dal Foro Traiano, d.v.s. Kirken med Det Allerhelligste Navn Maria på Trajan's Forum. Kirken er fra 1736 (Wikimedia Commons).

Apollodorus fra Damascus var arkitekten bag Trajans Forum. Han er en af de meget få arkitekter fra antikken, hvis navn vi kender. Og han vidste, hvad søjle og forum skulle berette om, så reliefferne på søjlen har kunnet ses både nede fra forums brolægning og oppe fra de to biblioteksbygninger med flere etager, der lå på hver side af søjlen. Han havde i øvrigt selv deltaget i Trajans togt mod Dacien. Buste i Glyptoteket i München (Wikimedia Commons).

Detalje fra Trajans søjle. Angreb på et romersk fort. Reliefferne på søjlen viser livagtigt alle faser af livet for soldater på kampagne. Dacierne er iført bukser og flere har skæg. Begge dele utænkeligt for en romer på den tid (Wikimedia Commons).

Via Traiana blev indviet i år 109 som en forlængelse af Via Appia fra Beneventum (Benevento) øst for Napoli til Brundisium (Brindisi). Ruten er nogenlunde lige så lang, som turen var ad den gamle Via Appia, men man sparede 1 dagsrejse, fordi man undgik højder. Ruten kunne omlægges på Trajans tid, fordi den militære betydning af Via Appia var væk efter, at Syditalien var blevet indlemmet og en del af riget. Via Appia var

oprindeligt blevet påbegyndt allerede i 312 f.v.t. under Roms krige mod samniterne. Nu 400 år senere var situationen en ganske anden. Nu var ruten fra Rom til Brindisi en intern romersk transport- og handelsvej. Der skulle bygges rigtig mange broer på vejen, hvoraf mange stadig er bevaret. Ruten er flot og kan varmt anbefales til en vandretur.

I årene 114–118 rejstes Trajans triumfbue i Benevento som indgang til byen og markering af starten på Via Traiana. Buen er umådelig seværdig og meget velbevaret med billeder fra Trajans liv og sejre (Foto: Ole Andersen).

Fra 113 angreb Trajan Partherriget og erobrede både Armenien og Mesopotamien. Han har formentlig kikket misundeligt mod Indien og ønsket at gå i Alexander den Stores fodspor. Men han døde i Lilleasien på vej hjem fra togtet i år 117.

Trajan adopterede på sit dødsleje sin grandfætter Hadrian og udpegede ham som sin efterfølger. (Eller måske var det faktisk Trajans hustru, der udpegede Hadrian umiddelbart efter Trajans død. Og udmeddelte det til offentligheden? Rygterne svirrer!).

Men efter Trajans død udbrød der uro og oprør i både Judæa og Mesopotamien. Hadrian koncentrerede sig om at sikre riget og opgav fuldstændigt Mesopotamien. Til gengæld styrkede han forsvaret bl.a. af Britannia ved bygningen af Den Hadrianske Mur.

Men uanset dette, så har Trajan bevaret sit ry som en af de mest succesfulde romerske kejsere nogensinde. Princeps optimus!

Sæt kryds i kalenderen

Med dette nyhedsbrev er årets sidste arrangement i Romselskabet S.P.Q.R. annonceret, men i bestyrelsen har vi selvfølgelig allerede tanker og idéer til aktiviteter i 2026. Nytårskur afholdes på det Italienske Kulturinstitut den 12. januar. Dansk-italienske Laura Valesin vil berette om traditioner i Rom/Italien til jul, nytår og Helligtrekonger.

Den 2. februar 2026 afholdes et foredrag med Thomas Roland, som vil dykke ned i baggrunden for den antikke arkitektur, som den opstår i det antikke Grækenland og efterfølgende overtages og udvikles i Rom i de efterfølgende næsten to årtusinders arkitektur.

Generalforsamling og temadag 2026 vil blive afholdt lørdag den 14. marts på Arkitektskolen på Holmen. Programmet for temadagen er endnu ikke fastlagt, men vil blive annonceret senere.

Romselskabet S.P.Q.R.

formand Susanne Trudsø | formand@romselskabet-spqr.dk

Jyske Bank, regnr. 7854 kontonr. 000 13 61 115

CVR: 32 25 30 75

